Kulturutskottets betänkande

1978/79:33

med anledning av propositionen 1978/79:203 om Nordiska ministerrådets kulturbudget för år 1980 jämte motioner

Propositionen

Sedan regeringen i propositionen 1978/79:100 bilaga 12 under punkten G 5 (s. 695) beräknat medel till Nordisk kulturbudget m. m. har regeringen i propositionen 1978/79:203 (utbildningsdepartementet) föreslagit riksdagen att till Nordisk kulturbudget m. m. för budgetåret 1979/80 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 27 317 000 kr.

I det år 1971 ingångna avtalet om nordiskt kulturellt samarbete ingår bestämmelser om en gemensam verksamhetsbudget för kultursamarbetet. Nordiska ministerrådet fastställde den 19 mars 1979 ett förslag till en sådan budget för år 1980. I propositionen begärs 27 317 000 kr. för att täcka den svenska andelen av denna budget.

I propositionen lämnas också en redogörelse för vissa viktigare åtgärder inom det nordiska kultursamarbetet under åren 1978 och 1979.

Inom det allmänkulturella området utgör frågan om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit en av de mest omfattande. Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) beslöt den 13 mars 1978 att fortsätta utredningen om nordisk radio och television via satellit enligt samma dag antagna direktiv. Utredningen skall bedrivas så att det senast den 15 juni 1979 finns ett sådant underlag att ministerrådet, efter remissbehandling hösten 1979, våren 1980 kan fatta beslut om frågans vidare behandling. Utredningen inriktar sig i princip på direktöverföring av samtliga riksomfattande radio- och TV-program i Norden. Härutöver skall beskrivas alternativet med en redigerad nordisk kanal sådant det är skisserat i den tidigare statssekreterarrapporten (NU A 1977:7–9).

I propositionen lämnas följande redogörelse för utredningsarbetet.

Det tekniskt och tekniskt/ekonomiska utredningsarbetet bedrivs som ett särskilt projekt inom de nordiska teleförvaltningarna. Utredningen skall genomföra en teknisk systemdefinition samt studier av markmottagarutrustning och rymdsegment (raketer och satelliter). Utredningen skall bl. a. leda till förslag till organisation av etablering och drift av satellitsystemet.

De kultur- och programpolitiska frågorna utreds av en expertgrupp med företrädare för berörda departement och programföretag. Gruppen skall bl. a. sammanställa forskningsmaterial rörande televisionens och radions roll för samhälle och individ. Särskild uppmärksamhet skall ägnas publikvanorna, speciellt barnpublikens. Vidare skall betydelsen för språkförståelsen mellan de skandinaviska länderna klarläggas och förslag ges till lösning av språkproblemen i övrigt. Gruppen skall även presentera förslag till modell för

samarbete mellan programföretagen vad avser bl. a. koordinering av inköp och sändningsplaner samt programproduktion. Vidare skall gruppen redovisa en bedömning av ett satellitsamarbete utifrån ett kultur- och mediepolitiskt perspektiv.

De rättsliga frågorna utreds av en expertgrupp med företrädare för ansvariga departement och för programföretagen. Gruppen har bl. a. genomfört kontaktmöten med rättighetshavarorganisationerna i Norden som ett led i arbetet med att utforma en modell till avtal mellan dessa organisationer och radioföretagen. Gruppen skall vidare utarbeta förslag till en nordisk överenskommelse om satellitsamarbete och studera behovet av ändringar i den nationella radiolagstiftningen.

De finansiella frågorna utreds av en expertgrupp med företrädare för berörda departement, huvudsakligen finansdepartementen. Gruppen skall bl.a. sammanställa och värdera övriga delutredningars kostnadsberäkningar och lägga fram förslag till en finansieringsplan med kostnadsfördelning.

Motionerna

Utskottet behandlar i detta sammanhang

dels de under den allmänna motionstiden i januari 1979 väckta motionerna

1978/79:729 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att planerna på en nordisk radio- och TV-satellit bör avskrivas,

1978/79:1778 av Per Olof Sundman m. fl. (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts om höjda anslag till det nordiska ungdomssamarbetet inom ramen för Nordiska ministerrådet,

dels den med anledning av propositionen 1978/79:143 om barn och kultur väckta motionen 1978/79:2301 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen uttalar att planerna på en nordisk satellit-TV avskrivs (yrkande 7),

dels de med anledning av propositionen 1978/79:203 väckta motionerna

1978/79:2653 av Georg Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om utredningsarbetet avseende nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit,

1978/79:2654 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas att riksdagen

1. uttalar att planerna på en nordisk radio- och TV-satellit bör avskrivas och att det svenska engagemanget i utredningsarbetet bör upphöra,

2. beslutar att till Nordiska ministerrådets kulturbudget för budgetåret 1978/79 under nionde huvudtiteln anvisa ett i förhållande till propositionen med 1 826 000 kr. minskat belopp och att anslaget fastställs till 25 491 000 kr.

Utskottet

Inom ramen för verksamhetsbudgeten för nordiskt kulturellt samarbete anvisas medel till ministerrådets disposition för bl. a. försöks- och utredningsverksamhet. Denna post är i 1979 års budget upptagen med 6 800 000 danska kr. I ministerrådets förslag till budget för år 1980, vilket tillstyrks i propositionen, har beloppet ökat till 7 000 000 danska kr. Inom denna ram har preliminärt beräknats 2 200 000 danska kr. för den fortsatta utredningen av frågan om nordisk radio och television via satellit. Föregående år (prop. 1977/78:171) angavs för motsvarande ändamål under verksamhetsbudgeten för 1979 1,8 milj. danska kr.

Utskottet har inledningsvis återgivit en redogörelse för det utredningsarbete som bedrivs i fråga om nordiskt radio- och TV-samarbete via satellit. Detta arbete började våren 1978 och skall i nu beslutade delar vara avslutat senast den 15 juni 1979. Efter remissbehandling hösten 1979 avses beslut om frågans vidare behandling bli fattat efter Nordiska rådets session våren 1980.

Av det föregående framgår att sammanlagt 4 milj. danska kr. beräknats för utredningsarbetet inom ramen för den nordiska kulturbudgeten. Vidare har Nordiska ministerrådet 1978 fattat beslut om att använda 1,9 milj. norska kr. av de medel som anvisas till ministerrådets allmänna budget till att under 1978 finansiera en del av utredningarna om en eventuell nordisk TV-satellit (prop. 1977/78:173, s. 17). Sammanlagt har således ca 6 milj. danska kr. beräknats utgå på nämnda vägar för finansieringen av utredningsarbetet. Nämnas bör att kostnaderna för den tekniska och tekniskt-ekonomiska delutredningen beräknas uppgå till 7,3 milj. danska kr., som bekostas av respektive länders teleförvaltningar och/eller radiobolag.

I motionen 1978/79:2653 (s) påtalas att det nämnda beloppet om 6 milj. danska kr. inte redovisats för den svenska riksdagen. Vidare konstateras att ett betydande belopp enligt propositionen 1978/79:203 avsatts för utredningsarbete under 1980 trots att det utredningsarbete som Sverige bundit sig för skall vara avslutat redan den 15 juni 1979. Motionärerna uttalar att socialdemokraterna accepterat en förutsättningslös utredning men inte är beredda att binda sig för utredningar utöver vad som hittills gällt. Innan ytterligare kostnader läggs ner på projektet är det enligt motionärernas mening nödvändigt att ett politiskt beslut fattas i frågan. De föreslår att riksdagen ger regeringen till känna att några bindningar till satellitprojektet inte bör göras i avvaktan på hittills beslutat utredningsarbete och avsedd remissbehandling.

Bakom yrkandet i motionen ligger farhågor dels för en inte förutsedd utvidgning av det överenskomna utredningsarbetet, dels för att det omfattande och kostnadskrävande utredningsarbetet samt annat förberedelsearbete skall medföra bindningar till satellitprojektet. Utskottet har förståelse för att de knapphändiga uppgifter rörande kostnadssidan som lämnats den

svenska riksdagen kan väcka farhågor av den art som yppas i motionen. Beträffande finansieringen av utredningsarbetet har utskottet därför inhämtat vissa kompletterande upplysningar. Av dessa framgår att Nordiska ministerrådet (kommunikations-, kultur- och utbildningsministrarna) i mars 1978 beslutade om en ram på 6 milj. danska kr. för det budgetfinansierade utredningsarbetet. Enligt den detaljbudget som uppgjordes för utredningsprojektet beräknades 2 milj. danska kr. falla på 1978, 2,9 milj. danska kr. åtgå 1979 och 1,1 milj. danska kr. 1980. Beträffande finansieringen av dessa kostnader beslöts att ett belopp motsvarande 2 milj. danska kr. skulle anvisas från Nordiska ministerrådets allmänna budget, medan återstoden, dvs. 4 milj. danska kr., skulle bestridas av kulturbudgetmedel. Som framgår av vad tidigare anförts har denna finansieringsplan följts. Klart står emellertid också att de årliga medelsanvisningarna inte överensstämmer med den beräknade åtgången av medel för respektive år. Tyngdpunkten i kostnadshänseende ligger av naturliga skäl på 1978 och 1979, medan medelsanvisningen fått en annan fördelning. Det kan också konstateras att det i propositionen 1978/79:203 angivna beloppet om 2,2 milj. danska kr. för 1980 inte innebär att medel beräknas för någon utvidgning av det utredningsarbete man fattade beslut om 1978.

Med anledning av en motion om satellitprojektet uttalade utskottet i sitt betänkande 1977/78:25 om 1979 års verksamhetsbudget för det nordiska kultursamarbetet att ett bifall till anvisande av då aktuella medel till det fortsatta utredningsarbetet inte innebar att riksdagen band sig i frågan om en nordisk TV-satellit. Vad utskottet nyss anfört om utredningsarbetet visar att det i sak inte inträffat någon förändring av de förutsättningar under vilka utskottet förra året gjorde sitt uttalande. Detta äger således alltfort sin fulla giltighet. Utskottet förutsätter alltså att utredningsarbetet slutförs enligt den ursprungliga planen. Några bindningar från den svenska regeringens sida får självfallet inte komma i fråga innan avsett underlag för frågans vidare behandling föreligger och redovisats för riksdagen. Svenska projekt och aktiviteter i övrigt som har inriktning på ett eventuellt satellitprojekt får givetvis inte heller medföra några utfästelser eller bindningar för framtiden från regeringens sida. Utskottet utgår härvid från att den generellt giltiga principen att inte genom beslut eller utfästelser föregripa utredningsarbete och remissbehandling iakttas av regeringen. Med hänsyn till det anförda finner utskottet det inte erforderligt att riksdagen gör det i motionen 1978/79:2653 yrkade tillkännagivandet.

Av det nyss anförda framgår att utskottet inte vill motsätta sig att utredningen av frågan om nordiskt samarbete kring ett satellitprojekt slutförs. Utskottet avstyrker därför motionerna 1978/79:729 och 1978/79:2301, yrkande 7, om att planerna på ett sådant projekt nu skall avskrivas. Härav följer att utskottet avstyrker även yrkande 1 i motionen 1978/79:2654, som därjämte går ut på att det svenska engagemanget i utredningsarbetet bör upphöra.

I motionen 1978/79:1778, som väcktes under den allmänna motionstiden, framhålls att ungdomsorganisationernas nordiska samarbete har stor betydelse för att stärka sammanhållningen i Norden och för att skapa förståelse för nordiska frågor. Motionärerna anser att de medel som anvisas över den nordiska kulturbudgeten för ungdomssamarbetet bör öka väsentligt och uttalar sig för en fördubbling av medelsanvisningen under den närmaste tvåårsperioden. Enligt motionärerna bör den svenska regeringen ges i uppdrag att inom ramen för samarbetet i Nordiska ministerrådet kraftfullt agera för en rejäl höjning av anslaget till det nordiska ungdomssamarbetet.

En medelsanvisning till nordiskt ungdomssamarbete infördes försöksvis 1973. Av Nordiska ministerrådets dispositionsmedel anvisades då 1 milj. danska kr. för ändamålet. 1977 permanentades stödet, och det utgår numera från en särskild post i kulturbudgeten. Bidrag utgår dels för det organisatoriska samarbetet, dels till olika samarbetsprojekt. Anslaget uppgår i 1979 års budget till 1 566 000 danska kr. och ligger i budgetförslaget för 1980 på 1 700 000 danska kr.

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är angeläget med en utveckling av det nordiska ungdomssamarbetet. Allmänt sett finner utskottet det värdefullt om utrymme finns inom kulturbudgetens ram också för en ökning av icke-institutionaliserat samarbete. Ett tillkännagivande om prioritering av det slag som önskas i motionen 1978/79:1778 innebär emellertid ett föregripande av kommande budgetbehandling som utskottet inte vill förorda. Utskottet avstyrker därför motionen.

Utskottet tillstyrker den medelsanvisning som föreslås i propositionen för den svenska andelen av 1980 års nordiska kulturbudget och avstyrker därmed motionen 1978/79:2654 (yrkande 2) i vilken föreslagits en minskning av anslaget med 1 826 000 kr. i förhållande till vad som föreslagits i propositionen.

Under åberopande av det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen avslår motionen 1978/79:2653,
2. att riksdagen avslår motionerna 1978/79:729, 1978/79:2301, yrkande 7, och 1978/79:2654, yrkande 1,
3. att riksdagen avslår motionen 1978/79:1778,
4. att riksdagen med bifall till propositionen 1978/79:203 och med avslag på motionen 1978/79:2654, yrkande 2, till *Nordisk kulturbudget m. m.* för budgetåret 1979/80 under nionde huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 27 317 000 kr.

Stockholm den 8 maj 1979

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Per Olof Sundman (c), Tore Nilsson (m), Ingemar Leander (s), Olle Eriksson (c), Åke Green (s), Ingegärd Frænkel (fp), Karl-Eric Norrby (c), Lars-Ingvar Sörenson (s), Ingrid Diesen (m), Hans Alsén (s), Kerstin Göthberg (c), Catarina Rönnung (s), Helge Klöver (s) och Arne Remgård (fp).